

Rohkeasti minä!

Mitä?

Rohkeasti minä! on opetusmateriaalipaketti liittyen YK:n lapsen oikeuksien sopimukseen ja erityisesti teemaan: lapsen oikeus olla oma itsensä. Materiaalipaketti sisältää teoriaa ja taustatietoa, aiheeseen johdattelevia toiminnallisia tehtäviä sekä syventäviä taidepainotteisia tehtäviä.

Materiaalin on tuottanut Yhteiset Lapsemme ry.

Yhteiset Lapsemme ry on osa Kansallista lapsen oikeuksien viestintäverkostoa.

Miksi?

Materiaalipaketti on kehitetty syksyllä 2019 YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen 30-vuotisjuhlavuoden kunniaksi ja käsittelemään vuoden kansallista teemaa eli jokaisen lapsen oikeutta olla oma itsensä.

Miten?

Tämän materiaalin avulla opettaja voi rakentaa omalle ryhmälleen sopivan kokonaisuuden tarjotuista materiaaleista yhdistellen aiheeseen johdattelevia ja syventäviä tehtäviä.

Tavoitteet

- Lapset perehtyvät lapsen oikeuksien sopimukseen ja teemaan lapsen oikeus olla oma itsensä
- Jokaisen lapsen oman itsen tuntemus ja kunnioittaminen kasvaa ja lapsi kasvaa kunnioittamaan myös muita
- Luokan yhteishenki vahvistuu ja lapset oppivat huomioimaan oman ryhmänsä moninaisia voimavaroja
- Lapset tutustuvat omiin vahvuuksiinsa ja omaan minäänsä taiteen keinoin sekä toiminnallisten tehtävien kautta

YK:n lapsen oikeuksien sopimus

YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus hyväksyttiin YK:n yleiskokouksessa vuonna 1989 ja se tuli kansainvälisesti voimaan seuraavana vuonna 1990. Suomessa sopimus on ollut voimassa vuodesta 1991. Lapsen oikeuksien sopimus on vaikuttanut paljon siihen, että lapset nähdään paitsi erityisen suojelun kohteena myös aktiivisina toimijoina ja oikeuksien haltijoina.

Lapsen oikeuksien sopimuksen 30-vuotisjuhlavuoden kansallisena teemana oli lapsen oikeus olla oma itsensä. Jokainen lapsi on ainutlaatuinen. Jokaisen ihmisen persoonallisuuden ja identiteetin kunnioittaminen kuuluu ihmisoikeuksien ja ihmisyyden ytimeen.

Lapset ovat yksilöitä ja heidän tilanteensa ja tarpeensa ovat erilaisia, mikä on otettava huomioon lasten oikeuksia toteutettaessa.

Lisätietoja lapsen oikeuksien sopimuksesta liitteessä 1

Aiheeseen johdattelevia tehtäviä

NaharY Feat Toinen Kadunpoika - Menneisyyden Arvet

Kesto: 10–20 min

Katsotaan yhdessä rap-artisti NaharYn musiikkivideo:

<https://www.youtube.com/watch?v=4KxNUbtPcPk>

Keskustelkaa luokan kanssa videon herättämistä ajatuksista. Voitte hyödyntää alla olevaa tukikysymysten listaa:

- Mitä ajatuksia musiikkivideo herätti?
- Miten yhdessä katsottu musiikkivideo ja sen biisi liittyvät mielestäsi teemaan *Rohkeasti minä?*
- Miksi joskus voi vaatia rohkeutta olla oma itsensä?
- Toteutuuko jokaisen oikeus olla oma itsensä teidän luokassanne? Miten?
- Miten jokainen voisi omalta osaltaan parantaa koulukavereidensa oikeutta olla oma itsensä?

Mikä meitä yhdistää? -laumaharjoitus

Kesto: 10–20 min

Oppilaat kulkevat vapaasti tilassa. Opettaja huutaa erilaisia määreitä, joiden mukaisesti muodostetaan ryhmät tilassa mahdollisimman nopeasti. Jos joku ei mielestään sovi mihinkään näistä "laumoista", hän saa myös jäädä ulkopuolelle. Laumojen ulkopuolelle jäänyt voi halutessaan kommentoida omaa asemaansa. Muu luokka voi kannustaa häntä esimerkiksi sanomalla yhteen ääneen "Rohkeasti sinä." Harjoitusta voi jatkaa niin, että oppilaat saavat keksiä laumanmuodostusperiaatteita myös itse.

Laumanmuodostusperiaatteita:

- sukkienväri
- silmien väri
- hiusten pituus
- rakkain esine
- harrastus
- lempiruoka
- suosikki kouluaine
- merkityksellinen asia elämässä

Mikä meitä yhdistää? -pikatreffit

Kesto: 15–20 min

Jaetaan luokka pareiksi. Parien tehtävänä on yhdessä keskustellen ja toinen toistaan haastatellen löytää vähintään yksi asia, joka heitä yhdistää. Yhdistävä tekijä ei voi olla vain sama koulu tai sama luokka. Yhdistävän/yhdistävien tekijöiden etsimiseen parilla on aikaa 2min (opettaja voi halutessaan lyhentää/pidentää aikaa). Opettajan tehtävänä on ottaa aikaa, ja kun aika on kulunut, opettaja huutaa “vaihto”, jolloin osallistujat etsivät itselleen uuden parin. Jatketaan kunnes kaikki ovat olleet toistensa pareina.

Mikäli opettajalle näyttää siltä, että jonkun parin keskustelu on jumissa ja heidän on vaikea löytää yhdistävää tekijää, paria voi auttaa antamalla heille esimerkiksi jonkin seuraavista keskustelusyötteistä:

- Minkälaisesta musiikista pidät?
- Mitä tykkäät tehdä viikonloppuisin?
- Mikä olisi unelmien lomakohteesi?
- Mikä on mielestäsi elämässä tärkeää?
- Minkälaiset asiat saavat sinut hymyilemään?

Purku:

Tullaan yhteiseen piiriin ja puretaan harjoitus yhdessä keskustellen. Purussa voitte hyödyntää alla olevaa tukikysymysten listaa:

- Miltä tehtävä tuntui?
- Oliko helppoa vai vaikeaa löytää yhdistäviä asioita?
- Millaisia yhdistäviä asioita löytyi?
- Minkälaiset erityispiirteet tekevät omasta ystävästä kiinnostavan?
- Mitä tarkoittaa, että jokainen on ainutlaatuinen?
- Haluatko sanoa vielä jotain tehtävään liittyen?

Tutustumisbingo

Kesto: 10–15min

Jokaiselle jaetaan harjoitusta varten Bingotaulukko. Tehtävänä on tutustua luokkakaveriini ja saada heistä lisätietoa pelillisen harjoituksen avulla. Jokainen osallistuja kulkee tilassa vapaasti ja kyselee taulukosta löytyviä asioita luokkakavereiltaan. Pyrkimyksenä on löytää jokaiseen taulukon kohtaan yksi luokkakaveri, jonka kohdalla taulukon väite pitää paikkansa. Kun luokkakaveri löytyy, hänen nimensä kirjoitetaan kyseisen väitteen kohdalle. Kunkin luokkakaverin nimi voi esiintyä Bingotaulukossa vain kerran. Jokainen osallistuja yrittää saada taulukkoonsa bingon mahdollisimman nopeasti. Bingon saadakseen on taulukossa oltava 5 nimeä joko pysty-, vaaka- tai vinottaisessa suunnassa taulukon poikki. Ensimmäiseksi tehtävän suorittanut huutaa ”Bingo”. Tarkastetaan yhdessä oikeat vastaukset. Voittaja saa lahjaksi aplodit.

Bingotaulukko löytyy liitteestä 2

Vahvuuslaput

Kesto: 10–20min

Istutaan piirissä. Keskelle asetetaan kasa lappuja, joihin on kirjoitettu erilaisia vahvuuksia. Jokainen ottaa lapun vuorotellen ja lukee lapun ääneen. Lapun nostaja antaa lapun henkilölle, jota hänen mielestään lappuun kirjoitettu vahvuus kuvaa ja perustelee valintansa. Lapun voi antaa myös itselleen. Mikäli tehtävä tuntuu vaikealta, muu ryhmä ja opettaja voivat auttaa. Opettaja voi kirjoittaa uusia lappuja valmiiden lappujen lisäksi, mikäli tuntuu siltä, että kasasta ei löydy jokaista lasta kuvaavaa lappua.

Purku:

Tullaan yhteiseen piiriin ja käydään harjoitusta läpi. Apuna voi käyttää alla olevia tukikysymyksiä:

- Miten ihmisten tulisi käyttäytyä, että jokainen saisi olla oma itsensä?
- Mitä tarkoittaa, että jokainen on ainutlaatuinen?
- Millä tavalla ihmisiä voidaan kohdella tasa-arvoisesti?
- Mitä tarkoittaa, että jokaisella on oikeus olla oma itsensä?

Laput löytyvät liitteestä numero 3

Syventäviä tehtäviä

Rohkeasti minä! -omakuva

Opettajalle:

Voit valita, tekevätkö kaikki luokan oppilaat saman tehtävän vai saavatko oppilaat valita itse vaihtoehtoista. Syventävät tehtävät ovat tehtäviä, joiden kautta oppilaat pääsevät luomaan omakuvan.

Saatteeksi osallistujille:

Omakuva on paitsi kuva fyysisestä sinusta, mutta kertoo yleensä myös jotain sisimmästäsi, ajatuksistasi, luonteestasi tms. Omakuvalla taiteilija haluaa kertoa ulkomuodon lisäksi myös persoonallisuudestaan.

Omakuva voi olla **realistinen** tai täysin **abstrakti** tai jotain siltä väliltä. Omakuvan voi tehdä piirtäen, maalaten, videoiden, äänittäen tai vaikka mini-installaationa (asetelmana).

Alla erilaisia vaihtoehtoja omakuvan toteuttamiseen. Voit myös keksiä täysin oman tavan toteuttaa omakuvan.

Voitte halutessanne koostaa omakuvateoksista **yhteisen taidenäyttelyn** esimerkiksi koulun tiloihin myös muiden oppilaiden nähtäväksi ja koettavaksi. Teokset voi halutessaan dokumentoida myös valokuvaten, jonka jälkeen niistä on mahdollista koota sähköinen näyttely.

Omakuva tärkeistä asioista

Kesto: 20min–45min

Tarvikkeet: Kyniä, paperia, piirustus- ja maalausvälineitä.

1. Listaa 10 minuutin ajan asioita, joista pidät tai välität. Voit käyttää yksittäisiä sanoja tai kokonaisia virkkeitä. Pyri listamaan asioita kevyellä ja hyväksyvällä asenteella. Tehtävään ei ole oikeita tai vääriä vastauksia. Kirjottaessasi voit esimerkiksi miettiä: Mitkä ovat vahvuksiäsi? Mihin asioihin kiinnität huomiota? Mistä kiinnostut? Mistä innostut? Mistä väreistä pidät? Mikä on sinulle tärkeää?
2. Listan valmistuttua alleviivaa siitä 1–5 asiaa (sanaa tai pidempää virkettä), jotka tässä hetkessä tuntuvat sinulle erityisen tärkeiltä ja joita haluat käyttää omakuvan luomisessa.
3. Muodosta valitsemistasi sanoista kirjallinen teos – runo – johon järjestät valitsemasi sanat tai virkkeet haluamaasi järjestykseen. Halutessasi voit tässä vaiheessa lisätä mukaan myös uusia sanoja. Anna teokselle nimi. Kirjoita tai koosta teoksesi esimerkiksi kartongille ja ota siitä halutessasi valokuva. Vaihtoehtoisesti voit tallentaa teoksen kirjoittamalla sen puhtaaksi koneella.

TAI

4. Voit ilmaista valitsemasi 1–5 asiaa myös kuvallisesti. Valitse piirustus- tai maalausvälineitä ja värejä, joilla haluaisit omakuvasi valmistaa. Piirrä/maalaa/laveeraa/tussaa/väritä/ikuista sinulle tärkeältä tuntuvat asiat paperille niin abstraktisti tai realistisen tarkasti, kuin sinusta hyvältä tuntuu. Kun teos on valmis, anna teokselle nimi. Ota teoksesta halutessasi valokuva.

Sokko-omakuva

Kesto: 20min–60min

Tarvikkeet: Paperia ja erivärisiä kyniä, väriliituja tms.

Valitse itsellesi muutama piirustusväline. Kiinnitä huomiota väreihin – valitse 1–5 väriä sen mukaan, mikä sinua niistä vetää puoleensa tai puhuttelee juuri tässä hetkessä. Valitse itsellesi paperi. Paperilla on hyvä olla jonkin verran kokoa (vähintään A4 tai sitä isompi). Aseta kynät ja paperi eteesi niin, että tiedät niiden sijainnin. Sulje silmäsi/laita niille side. Valitse ensimmäinen värisi ja vie kynä paperille.

Keskity omaan hengitykseen ja siihen, missä hengitys tuntuu kehossasi. Keskity tuntemuksiin – tuntuuko iholla ilmapirtta, ovatko kämmenet kylmät vai lämpimät, kurkku kuiva vai kostea, miltä kehossasi tänään tuntuu? Voit viedä huomiosi myös ääniin, joita kuulet ympärilläsi. Entäpä hajuistisi, haistatko jonkin erityisen hajun? Tai maistuuko suussasi jokin tietty maku? Kun olet eri aistiesi avulla ankkuroinut itsesi tähän hetkeen, anna katseesi kääntyä sisäänpäin. Mitä tunnet ja koet?

Anna tämän hetken ja sisäisen tuntemuksesi toimia suunnannäyttäjänä piirtämiselle ja anna kynän piirtää paperiin sellaista muotoa ja kuvaa itsestäsi, joka tässä hetkessä tuntuu tärkeältä.

Kun koet, että piirros on valmis, voit avata silmäsi ja katsoa valmistamaasi sokko-omakuvaa. Anna kuvalle haluamasi nimi. Ota teoksesta halutessasi valokuva.

Omake kuva esineinstallaationa

Kesto: 30–60min

Tarvikkeet: Kunkin oma koulureppu/-laukku, mahdolliset ulkovaatteet, kännykkä, tabletti tai muu kuvausväline.

Tutki oman reppusi/laukkusi sisältöä sekä takin tai housujesi taskuja. Mitä löydät? Valitse muutamia esineitä, jotka tuntuvat sinulle tärkeältä. Valitsemasi esineet voivat olla mitä tahansa, esim. kaverilta saatu avaimenperä, lomareissulta hankittu penaali, jääkiekkotreeneiden vaihtovaatteet, viestilappu ystävältä, kynä, jolla kirjoitit päiväkirjaa koko eilisen yön, bussikortti, jolla kuljet elämäsi tärkeimpiin paikkoihin.

Ota valitsemasi esineet mukaan ja lähde etsimään tilaa, johon haluaisit valmistaa esineistä installaation. Tila voi olla jokin osa luokasta, oma istuinpaikkasi, jokin muu osa koulusta tai paikka sen pihalla. Kun olet löytänyt sopivan tilan, valmista esineistäsi installaatio eli tilaan rakentuva taideteos. Voit vapaasti valita, millä tavoin haluat laittaa esineesi esille. Haluatko sirotella esineet eri puolille ja eri tasoihin tilassa? Asetatko ne tiiviiseen riviin, rykelmään tai kasaan? Tai jollakin muulla tavoin?

Kun installaatio on valmis, voit palata luokkaan ja etsiä itsellesi parin. Esitelkää toinen toisillenne omat installaationne. Kerro parille, miksi valitsit kyseiset esineet ja mikä on kunkin esineen taustalla oleva tarina. Näin esineet kertovat samalla tarinaa sinusta. Pari voi kysyä lisäkysymyksiä esineiden taustoista ja niiden omistajasta.

Esittelyn jälkeen dokumentoikaa oma installaationne ottamalla niistä valokuvat. Kuvatessa muista miettiä, mistä kuvakulmasta haluat teoksesi kuvata ja miten rajata sen. Halutessasi voit myös itse esiintyä kuvassa. Voit kokeilla ottaa useamman kuvan, mutta valitse lopuksi yksi, jonka haluat säästää.

Jos teillä on aikaa, voitte tehdä luokkana myös ryhmäkerroksen, jolloin yksi kerrallaan esittelee koko ryhmälle oman teoksensa.

Omakuva paikkana tai maisemana

Jos minä olisin paikka tai tila, millainen olisin?

Kesto: 30–45min

Tarvikkeet: Mahdolliset ulkovaatteet, kynä ja paperia, kännykkä, tabletti tai muu kuvausväline.

Lähde ajelehtimaan! Ajelehtiminen tarkoittaa, että lähdet seikkailulle omaan lähiympäristösi ilman ennalta valittua päämäärää. Ennen liikkeelle lähtemistä valitse itsellesi jokin seuraavista ajelehtimistaktiikoista: Voit päättää seurata lempiväriäsi kävelemällä aina sinne, missä näet kyseistä väriä. Voit valita seurata tiettyä tuntemusta ja mennä paikkaan, joka tuo mieleesi esimerkiksi ilon, jännityksen tai rauhan. Voit etsiä paikkaa, jossa et ole koskaan ennen käynyt. Voit koittaa katsoa tuttua paikkaa uudesta näkökulmasta – miltä ruokala näyttää pää alaspäin tai leikkikenttä, kun sitä katsoo maanrajasta? Mitä uusia paikkoja huomaat ja mihin päädyt, kun tutkit ympäristöä uudesta vinkkelistä? Keksitkö jonkin muun tavan ajelehtia?

Anna ajelehtimiselle aikaa. Kun kohtaat paikan, joka sinua miellyttää, pysähdy. Kirjoita teksti tilan tai paikan äänellä, jossa olet ja niin, että kerrot samalla itseäsi. Voit käyttää tekstin kirjoittamisen apuna esimerkiksi seuraavaa pohjaa ja täyttää alleviivatut kohdat haluamallasi tavalla. Alla mukana esimerkkitekstit (tyhjä pohja liitteenä):

Jos minä olisin paikka tai tila, olisin iso nurmikenttä. Olisin iso nurmikenttä, koska pidän vihreästä väristä ja sen pehmeästä pinnasta. Olisin iso nurmikenttä, koska minulle on tärkeää, että ihmiset kokoontuvat sen äärellä yhteen, pitämään hauskaa ja pelaamaan. Olisin iso nurmikenttä, koska pidän siitä, että maailmassa on aavoja tiloja, joita ei ole rakennettu umpeen. Lisäksi nautin paljon siitä, että saan olla raittiissa ulkoilmassa ja nähdä vuodenajat. En pidä siitä, kun lumitraktori tulee ja kolaa minut, siitä lähtee niin paljon meteliä. Haaveilen siitä, että minun päälläni järjestettäisiin kirpputori ja myytäisiin tuoretta korvapuustia, pidän molemmista. Elämänohjeeni ihmisille on tämä: Vietä aikaa ulkoilmassa ja kavereiden kanssa, niin hyvin menee.

Kun olet saanut tekstin valmiiksi, ota paikasta valokuva. Kuvatessa muista miettiä, mistä kuvakulmasta haluat paikan kuvata ja miten rajata sen. Halutessasi voit myös itse esiintyä kuvassa. Voit kokeilla ottaa useamman kuvan, mutta valitse lopuksi yksi, jonka haluat säästää.

Palaa lopuksi luokkaan ja tallenna tekstisi kirjoittamalla se puhtaaksi koneella.

Tyhjä pohja löytyy liitteestä 4

Video-omakuva tulevaisuuteen

Kesto: 30–60min

Tarvikkeet: Mahdolliset muistiinpanovälineet sekä kännykkä, tabletti tai muu kuvausväline.

Kuvittele hetki 500 vuoden päähän. Tila, jossa olet, on silloin erilainen. Kuvittele, että tuntematon ohikulkija kulkee tämän paikan ohi ja löytää aikakapselin, jossa on videotallenne sinulta.

Tehtäväsi on nyt jättää aikakapseliin videoviesti löydettäväksi ventovieraalle ohikulkijalle. Videoviestissä voit valita kertoa itsestäsi jotakin tärkeää ja merkityksellistä. Voit miettiä esimerkiksi omia harrastuksiasi, itsellesi läheisiä ihmisiä, sinulle rakkaita paikkoja, asioita, joita teet mielelläsi tai jotka saavat sinut iloiseksi. Mikä tekee juuri sinusta sinun? Mitä toivoisit ventovieraan tulevaisuudessa sinusta tietävän? Onko jotakin, jota hänen olisi mielestäsi tärkeää tietää tästä ajasta tai paikasta, jossa olet?

Kun olet miettinyt, mitä haluat itsestäsi jakaa, mieti, miten voit kertoa siitä videon avulla. Voit valita esiintyä videossa itse tai esimerkiksi kuvata tiettyä paikkaa, asiaa tai toimintoa. Tyyli videon toteuttamiseen on täysin vapaa. Kuvatessa muista miettiä, miten haluat rajata kuvan ja millaista kuvakulmaa käyttää. Videon keston voi pitää napakkana, esimerkiksi yhteen (1) minuuttiin mahtuu jo yllättävän paljon asiaa.

Tallenna valmis video.

Tehtäväpaketin laitteet:

Helena Korpela, Meeri Lindroos ja Marjukka Rauhala / Yhteiset Lapsemme ry 2019